

Репресії проти протестів: квітень-серпень 2015

Результати моніторингу протестів,
репресій та поступок

Підготовано Центром соціальних і трудових досліджень
за підтримки [Національного фонду підтримки демократії](#)

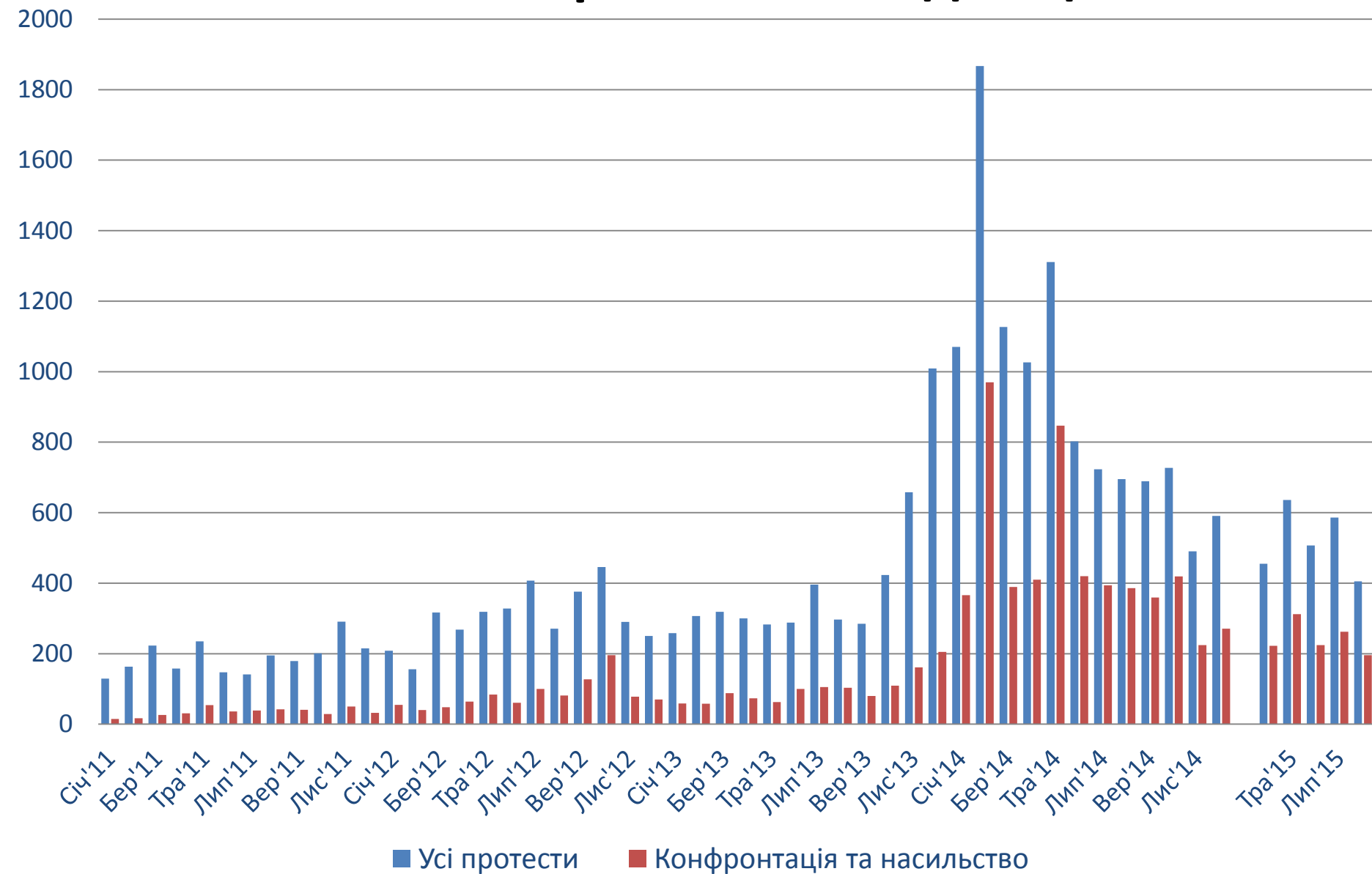
Підсумок

У звіті представлені дані [систематичного дослідження протестів, репресій та перемог](#) протестувальників в Україні за квітень-серпень 2015 року щодо протестних подій та негативних (репресивних) реакцій на протести. Розрахунки дійсні для території, яка контролюється українською владою, і не включають бойові дії на Донбасі, а також усі події на території АР Крим, м. Севастополя та в районах Донецької та Луганської областей під контролем сепаратистів. Деякі позитивні тенденції зменшення кількості негативних реакцій на протести, які спостерігалося у 2014 році, зараз зійшли нанівець – загальний рівень негативних реакцій зріс. І хоча більшість із них спрямовані проти ультранасильницьких дій бойовиків на Донбасі, суттєво частіше на репресії наражаються і мирні протести, які піднімають соціально-економічні питання та питання захисту громадянських прав. Зараз такі протести наражаються на репресії частіше, ніж в останній рік правління Віктора Януковича. Більше того, якщо учасники мирних соціально-економічних протестів піднімають політичні питання і критикують місцеву чи центральну владу, ймовірність зазнати репресій для них зростає. У той же час влада часто заплющує очі на насильницькі ідеологічні протести. Подібні тенденції можуть призвести до нормалізації репресій та систематичних помилок, їх вибірковість – до можливості поширення політичних та ідеологічних розправ, а спрямованість проти політизації – до використання владою на свою користь у політичній боротьбі.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОТЕСТІВ У КВІТНІ-СЕРПНІ, 2015

(З РОЗРАХУНКІВ ВИКЛЮЧЕНІ БОЙОВІ ДІЇ НА ДОНБАСІ, А ТАКОЖ УСІ ПОДІЇ НА КОНТРОЛЬОВАНИХ СЕПАРАТИСТАМИ ТЕРИТОРІЯХ (З СЕРПНЯ 2014 Р.), АР КРИМ ТА М. СЕВАСТОПОЛІ (З БЕРЕЗНЯ 2014 Р.)

Кількість протестних подій щомісячно

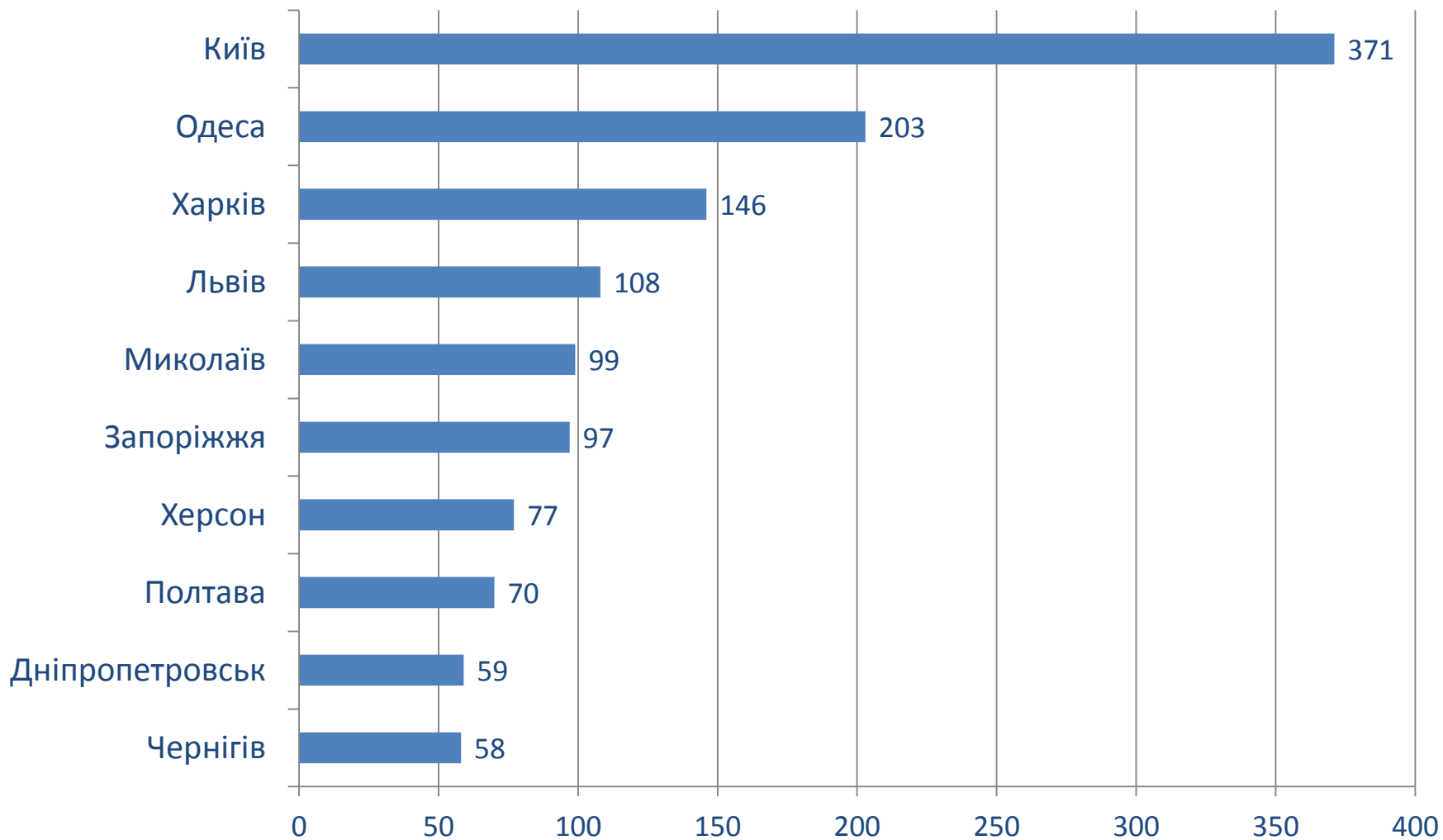

Регіональний розподіл протестів*

	Центр	Крим	Донбас	Схід	Київ	Південь	Захід	N
2011	21%	7%	11%	14%	18%	10%	19%	2274
2012	17%	5%	8%	11%	18%	16%	24%	3630
2013	19%	4%	9%	10%	17%	16%	25%	4809
2014	21%	1%	14%	14%	11%	15%	25%	11053
Квітень-серпень 2015	22%	-	8%	16%	15%	18%	21%	2558

*До регіонального розподілу не включені події «загальноукраїнського» характеру, тобто такі, які в принципі неможливо було локалізувати у конкретному населеному пункті. Дані по Криму включені лише до березня 2014 року. З серпня 2014 року території під контролем ДНР-ЛНР виключені з розрахунків. Також у таблицю не включені дані по АТО

ТОП-10 міст з найбільшою кількістю протестів у квітні-серпні 2015

Кількісні та географічні характеристики

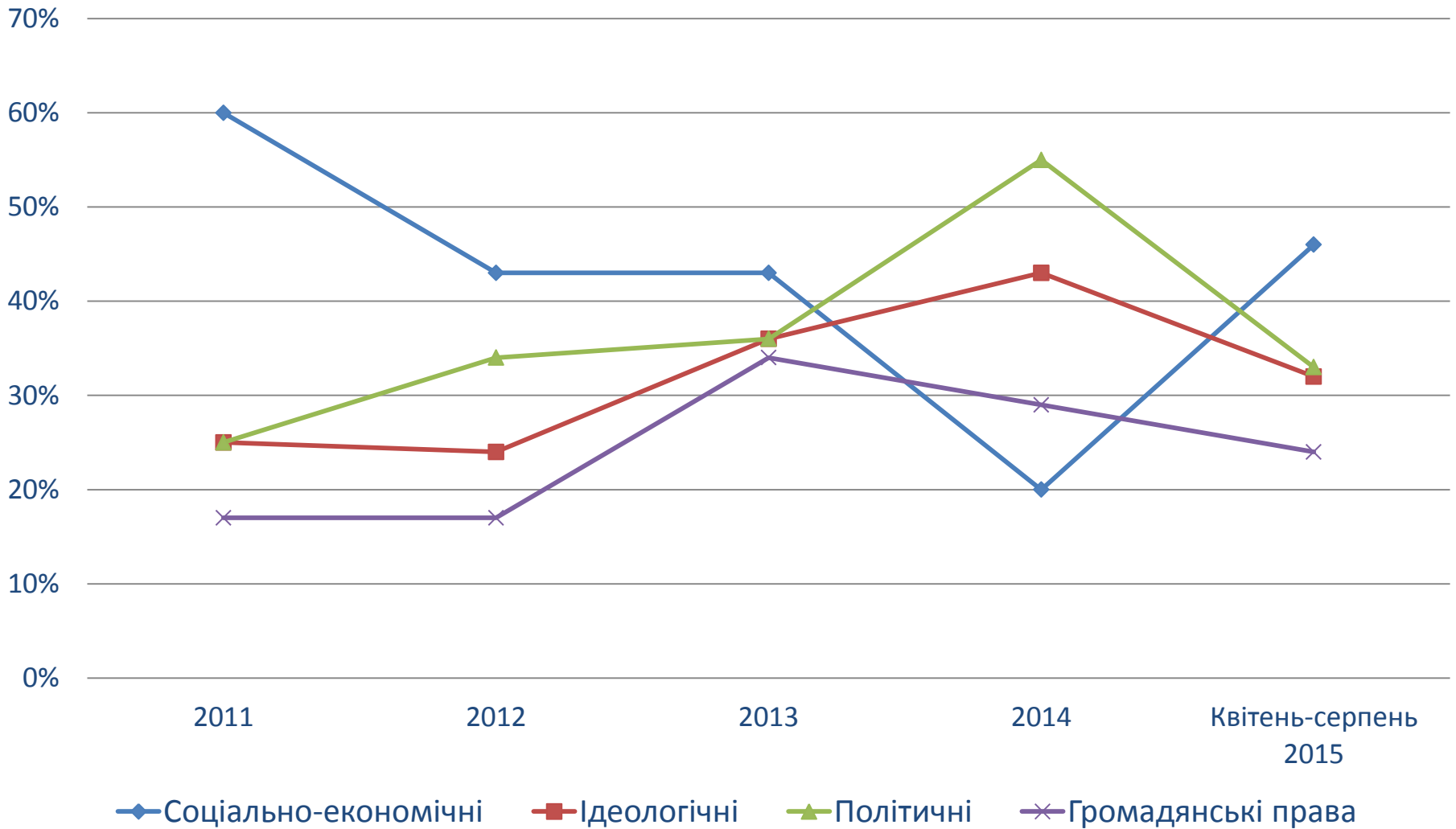
- Після безпрецедентного сплеску мобілізації під час антиурядових протестів кінця 2013 – початку 2014 року хвиля протестів поступово спадала, хоча і досі не повернулася до рівня, який був перед Євромайданом.
- У квітні-серпні 2015 року спостерігається падіння відносної кількості протестів на Донбасі. Це може вказувати як на зменшення можливостей для реалізації права на мирний протест у прифронтових зонах, так і частково бути результатом остаточного виключення з розрахунків території під контролем ДНР/ЛНР, починаючи з серпня 2014 року.
- У той же час, спостерігається поступове зростання відносної кількості протестів на Сході та Півдні. Ймовірно, це вказує на зростання невдоволення діями влади саме в цих регіонах.

Повідомлена кількість учасників протестів

Кількість учасників	2011	2012	2013	2014	Квітень- серпень 2015
<10	10%	13%	11%	9%	13%
<100	35%	32%	41%	27%	41%
<1000	18%	13%	17%	13%	11%
<10000	3%	3%	4%	4%	1%
<100000	0.10%	0.11%	1%	0.20%	-
>100000	-	-	0.10%	-	-
Невідомо	34%	40%	26%	46%	34%
N	2277	3636	4823	11118	2589

Тематика протестів

ТОП-10 найчастіших тематик протестів у квітні-серпні 2015 (к-ть подій)

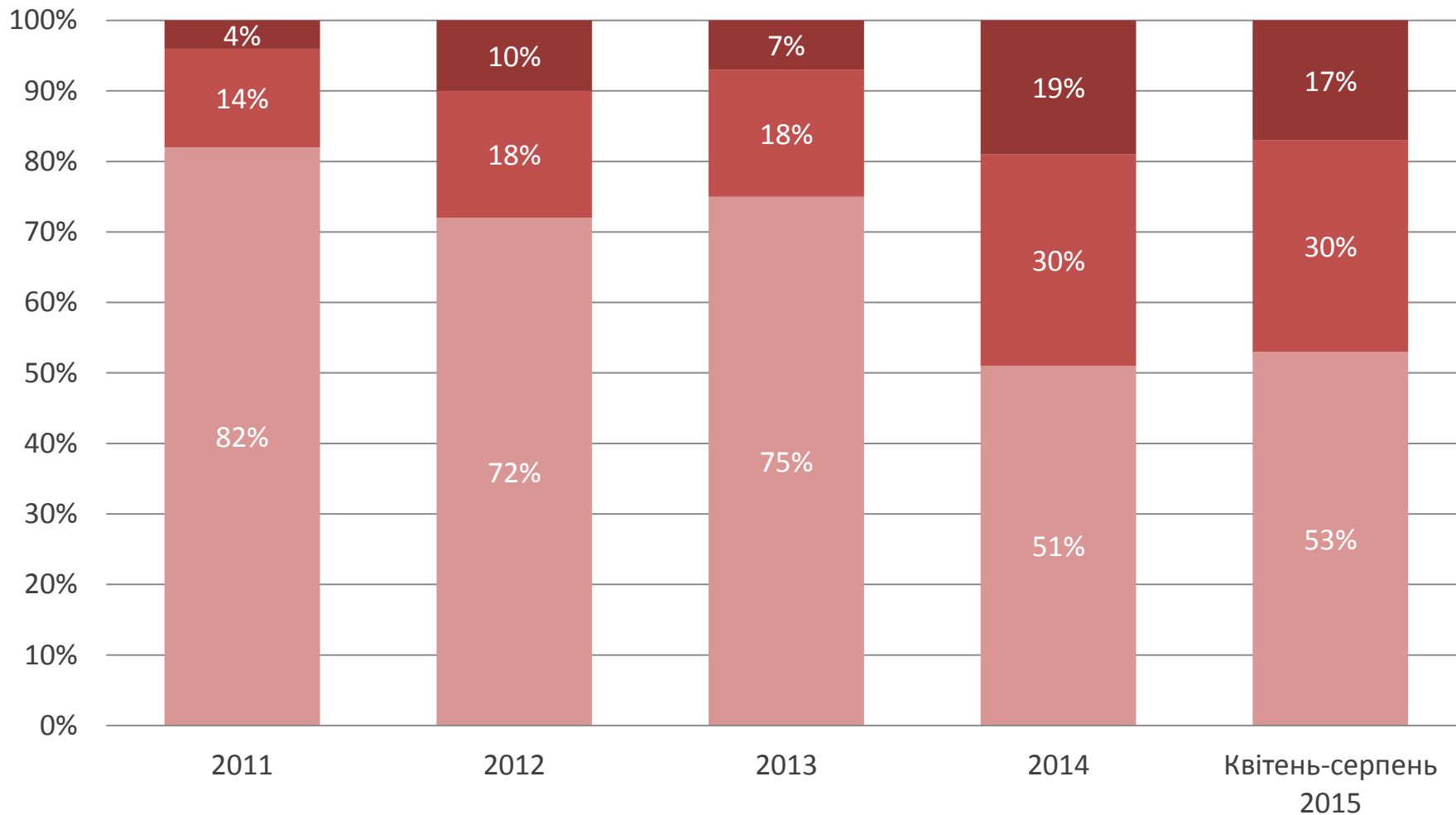

Кількість учасників та теми протестів

- У квітні-серпні 2015 року відбувається зменшення кількості учасників протестів. Протестні акції, в яких би взяли участь понад 10000 учасників, фактично не відбуваються.
- У той же час, на передній план знову виходять соціально-економічні протести, а всі інші тематичні групи протестів ідуть на спад. Це свідчить про відносну нормалізацію політичної ситуації та зменшення ідеологічної поляризації на рівні простих громадян, а також про відсутність суттєвих позитивних змін в їх економічному становищі.
- Тим не менше, лідерами серед окремих питань, які виводять на вулиці людей, залишаються ідеологічні («За єдину Україну») та політичні («проти уряду») питання.

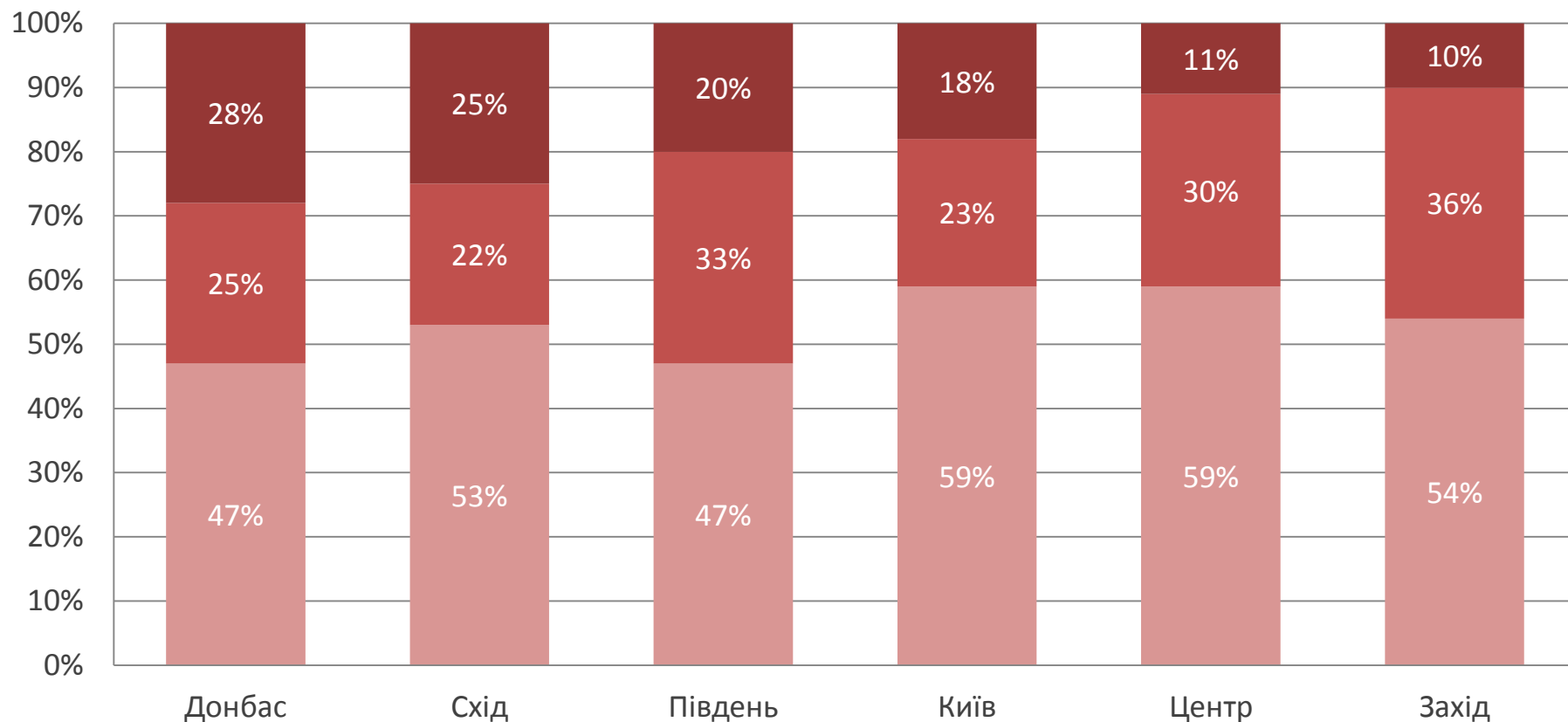
Тактики протесту

Конвенційні   Конфронтаційні   Насильницькі

Тактики протестів у квітні-серпні 2015 у регіонах*

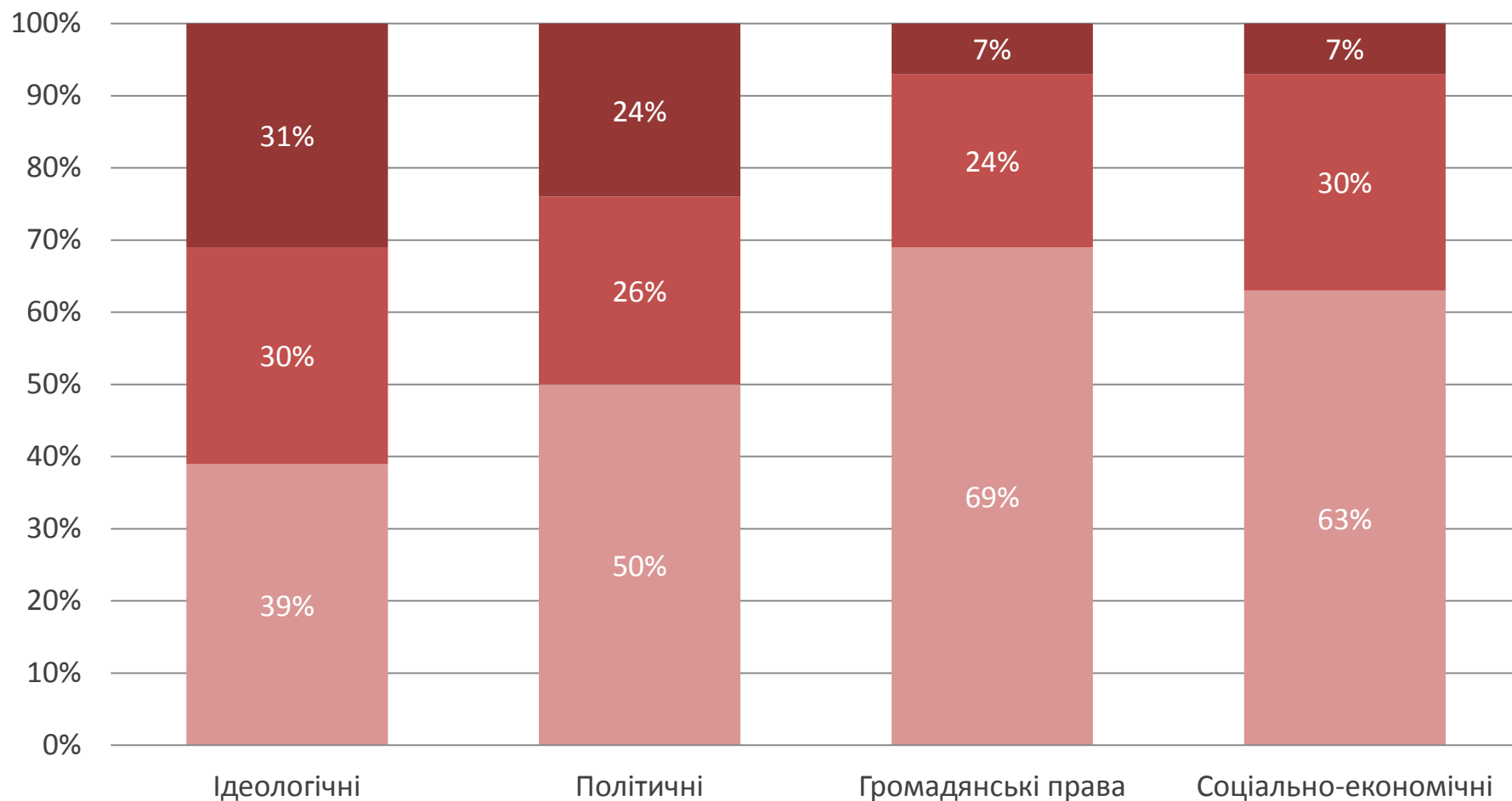
■ Конвенційні   ■ Конфронтаційні   ■ Насильницькі

*До регіонального розподілу не включені події «загальноукраїнського» характеру, тобто такі, які в принципі неможливо було локалізувати у конкретному населеному пункті. Дані про Крим також виключені із Південного регіону. Території під контролем ДНР-ЛНР виключені з розрахунків.

Тактики протестів різних тематик у квітні-серпні 2015

■ Конвенційні ■ Конфронтаційні ■ Насильницькі

ТОР-10 найбільш насильницьких тематик протестів у квітні-серпні 2015 (к-ть подій)

Насильство на протестах

- Рівень насильства під час протестів у квітні-серпні 2015 року, хоч дещо і пішов на спад у порівнянні з 2014 роком, все ще залишається дуже високим, якщо порівнювати із ситуацією до Євромайдану. Те саме можна сказати і про використання конфронтаційної тактики.
- Найбільший рівень насильства на протестах спостерігається на Донбасі, на Сході та Півдні, а конфронтаційна тактика більш рівномірно поширена у різних регіонах. Такі дані можуть вказувати на більш ідеологічно поляризовані настрої у регіонах з більшим рівнем насильства, бо саме учасники ідеологічних протестів частіше вдаються до насильства. Це видно і з даних про те, які окремі питання зазвичай відстоюють за допомогою насильства.

РЕПРЕСІЇ У КВІТНІ-СЕРПНІ, 2015

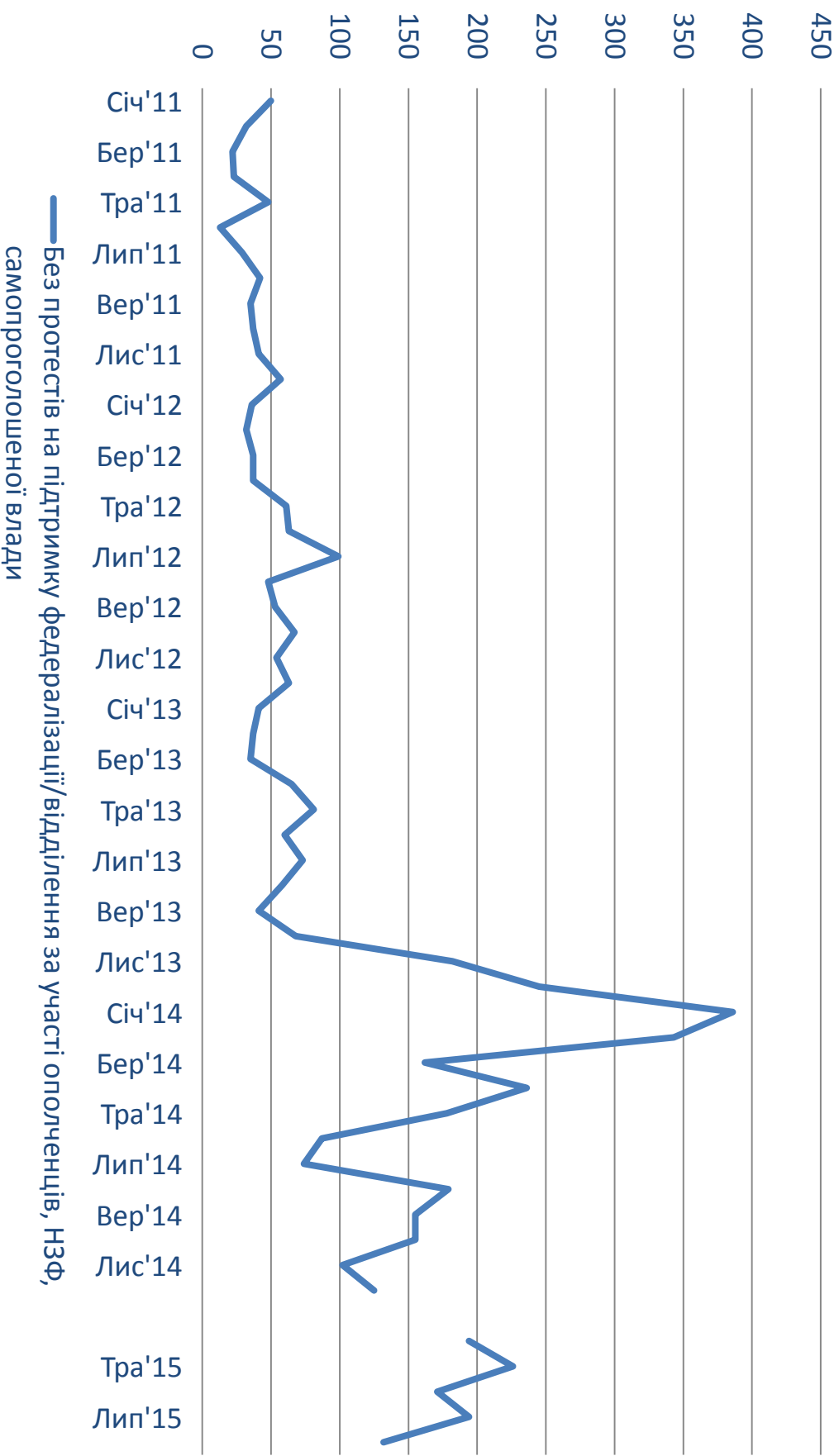
(З РОЗРАХУНКІВ ВИКЛЮЧЕНІ БОЙОВІ ДІЇ НА ДОНБАСІ, А ТАКОЖ УСІ ПОДІЇ НА КОНТРОЛЬОВАНИХ СЕПАРАТИСТАМИ ТЕРИТОРІЯХ, АР КРИМ ТА М. СЕВАСТОПОЛІ (З БЕРЕЗНЯ 2014 Р.)

Реакції на протести та інші репресії

	2011		2012		2013		2014		Квітень-серпень 2015	
	К-кість подій	На 100 протестів	К-кість подій	На 100 протестів	К-кість подій	На 100 протестів	К-кість подій	На 100 протестів	К-кість подій	На 100 протестів
Негативні реакції	429	19	650	18	986	20	2935	26	1346	52
Інші репресії	Н.д.	-	321	-	273	-	1458	-	394	-
Позитивні реакції	138	6	199	5	242	5	483	4	99	4
Протести	2277	-	3636	-	4823	-	11118	-	2589	-

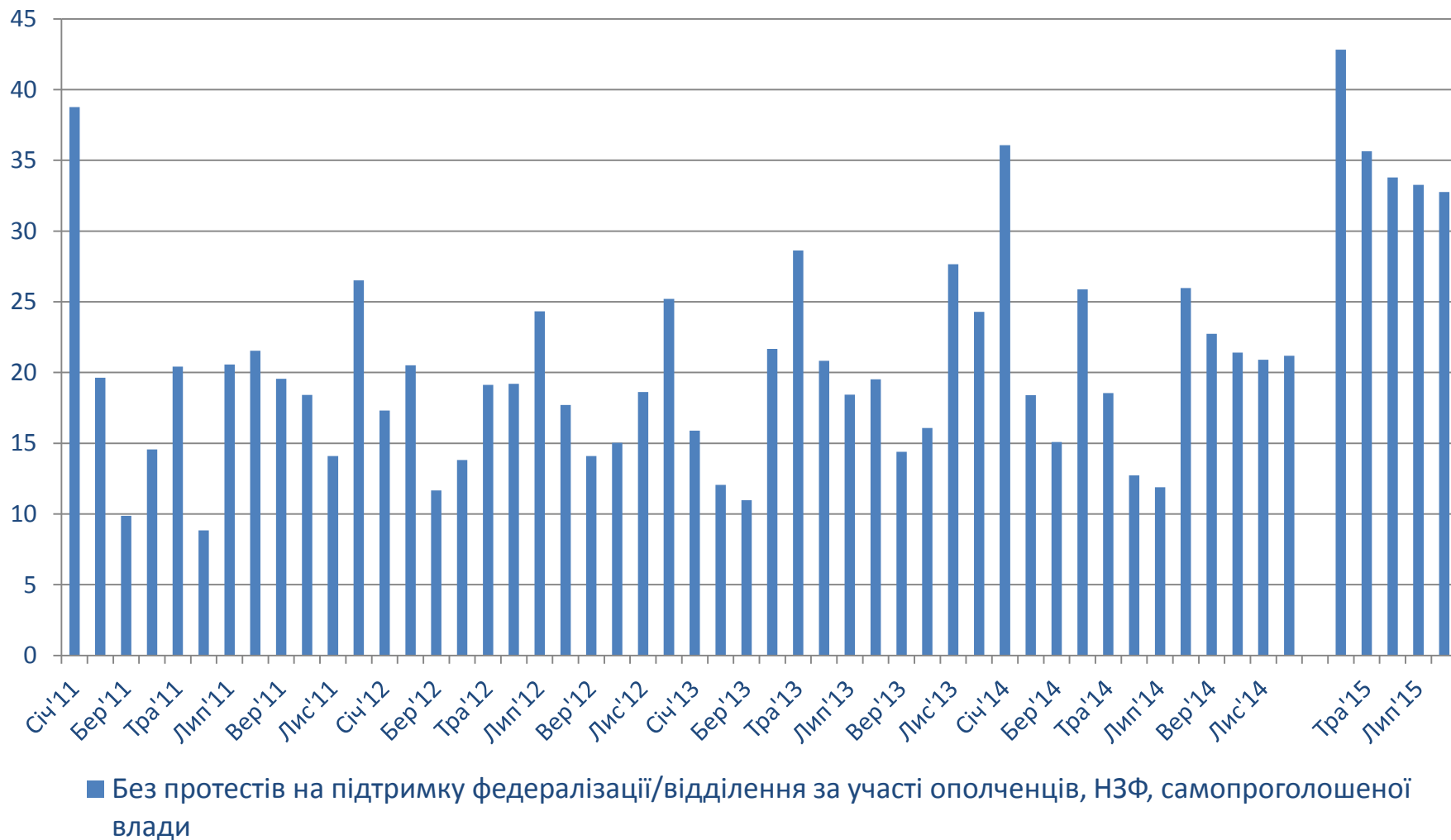

Негативні реакції на протести (к-ть подій)

Негативні реакції на протести (на 100 протестних подій)

Загальна динаміка негативних реакцій

- У 2014 році можна було спостерігати деяке падіння кількості негативних реакцій на протести. Якщо виключити з розрахунків негативні реакції на протести на підтримку федералізації/відділення за участі ополчення чи самопроголошеної влади (як організовано-сепаратистські), то кількість негативних реакції майже впала до рівня 2013 року.
- У квітні-серпні 2015 року загальна кількість негативних реакцій, без урахування негативних реакцій на організовано-сепаратистські протести, суттєво зросла – від 21 реакції на 100 протестів у 2014 році, до 36 у квітні-серпні 2015 року. Навіть якщо виключити з розрахунків негативні реакції проти всіх протестів на підтримку федералізації/відділення, все одно їх кількість зросла – від 16 на сотню у 2014 році, до 19 на сотню у 2015. Такі дані свідчать про погіршення ситуації з реалізацією права на мирне зібрання, у порівнянні з першим роком правління нової влади.
- Більш ніж у 5 разів зростає кількість негативних реакцій на протести на підтримку федералізації/відділення. Очевидно, що ці негативні реакції частково спрямовані проти тих, кого підозрюють у причетності до діяльності самопроголошеної влади та бойовиків на Сході України, а ця діяльність сама по собі носить ультранасильницький характер та не потрапляє в статистику протестів на території під контролем української влади. Однак їх аномально високий рівень може призвести як до систематичних помилок недосконалої правоохоронної системи, так і до нормалізації аномально високого рівня репресій.

Негативні реакції та насильство

Тип протесту	Кількість негативних реакцій (на 100 протестів)			Частка насильницьких протестів		
	2013 рік	2014 рік	Квітень-серпень 2015	2013 рік	2014 рік	Квітень-серпень 2015
Протести загалом	20	26	52	7%	19%	17%
Протести без подій на підтримку сепаратизму за участі бойовиків	Н.д.	21	36	Н.д.	16%	17%
Протести без подій на підтримку сепаратизму	Н.д.	16	19	Н.д.	14%	15%
На підтримку сепаратизму	Н.д.	97	568	Н.д.	52%	57%

Негативні реакції та насильство

Тип протесту	Кількість негативних реакцій (на 100 протестів)			Частка насильницьких протестів		
	2013 рік	2014 рік	Квітень-серпень 2015	2013 рік	2014 рік	Квітень-серпень 2015
Винятково соціально-економічні вимоги	11	9	15	6%	6%	8%
Винятково питання громадянських прав і свобод	17	12	25	4%	10%	8%
Винятково ідеологічні вимоги	28	13	26	15%	22%	33%
Антикомуністичні протести	39	15	25	33%	64%	59%

Негативні реакції та насильство

Тип протесту	Кількість негативних реакцій (на 100 протестів)			Частка насильницьких протестів		
	2013 рік	2014 рік	Квітень-серпень 2015	2013 рік	2014 рік	Квітень-серпень 2015
Винятково соціально-економічні вимоги	11	9	15	6%	6%	8%
Соціально-економічні та політичні вимоги	14	11	22	2%	4%	5%
Винятково питання громадянських прав і свобод	17	12	25	4%	10%	8%
Громадянські права та політичні вимоги	20	13	16	1%	7%	3%

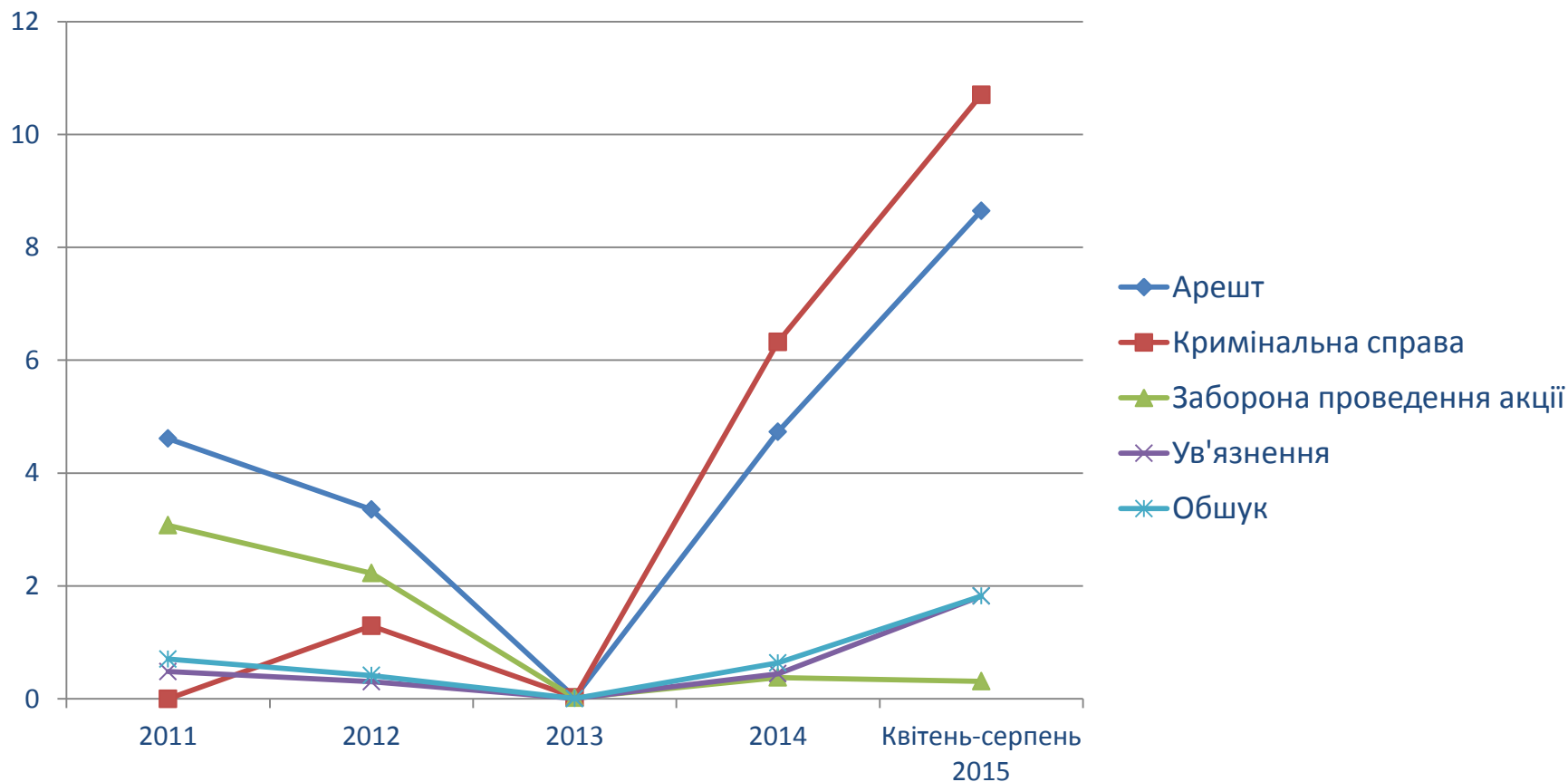

Вибірковість негативних реакцій

- Спостерігаються також і інші невтішні тенденції. Так, рівень негативних реакцій проти протестів з винятково соціально-економічними питаннями впав у 2014 році (до 9 на сотню), але знову зріс у квітні-серпні 2015 року (до 15 на сотню), перевершивши останній рік правління Віктора Януковича (11 на сотню). Рівень негативних реакцій проти політизованих соціально-економічних протестів у квітні-серпні 2015 року зріс вдвічі (до 22 на сотню), порівняно з 2014 роком (11 на сотню) і суттєво перевищив 2013 рік (14 на сотню).
- Аналогічно, порівняно з попереднім роком, вдвічі зріс рівень негативних реакцій на протести, які піднімають винятково питання захисту громадських прав (від 12 до 25 на сотню), теж перевершивши часи Януковича (17 на сотню). Політизація протестів на захист громадянських прав теж наражається на більший рівень негативних реакцій (16 на сотню), ніж у 2014 році (13 на сотню), хоч і залишається нижчим, ніж у 2013 році.
- В той же час, рівень насильства на перелічених вище протестах залишається відносно низьким. Для порівняння, винятково ідеологічні протести, третина з яких носить насильницький характер, наражаються на негативні реакції так само часто, як і протести, які обмежуються питаннями громадянських прав. Хоча рівень насильства на останніх у квітні-серпні 2015 року склав 8%. Антикомуністичні протести, майже 60% яких носять насильницький характер (хоч і спрямовані переважно проти майна), наражаються на негативну реакцію з такою ж частотою.

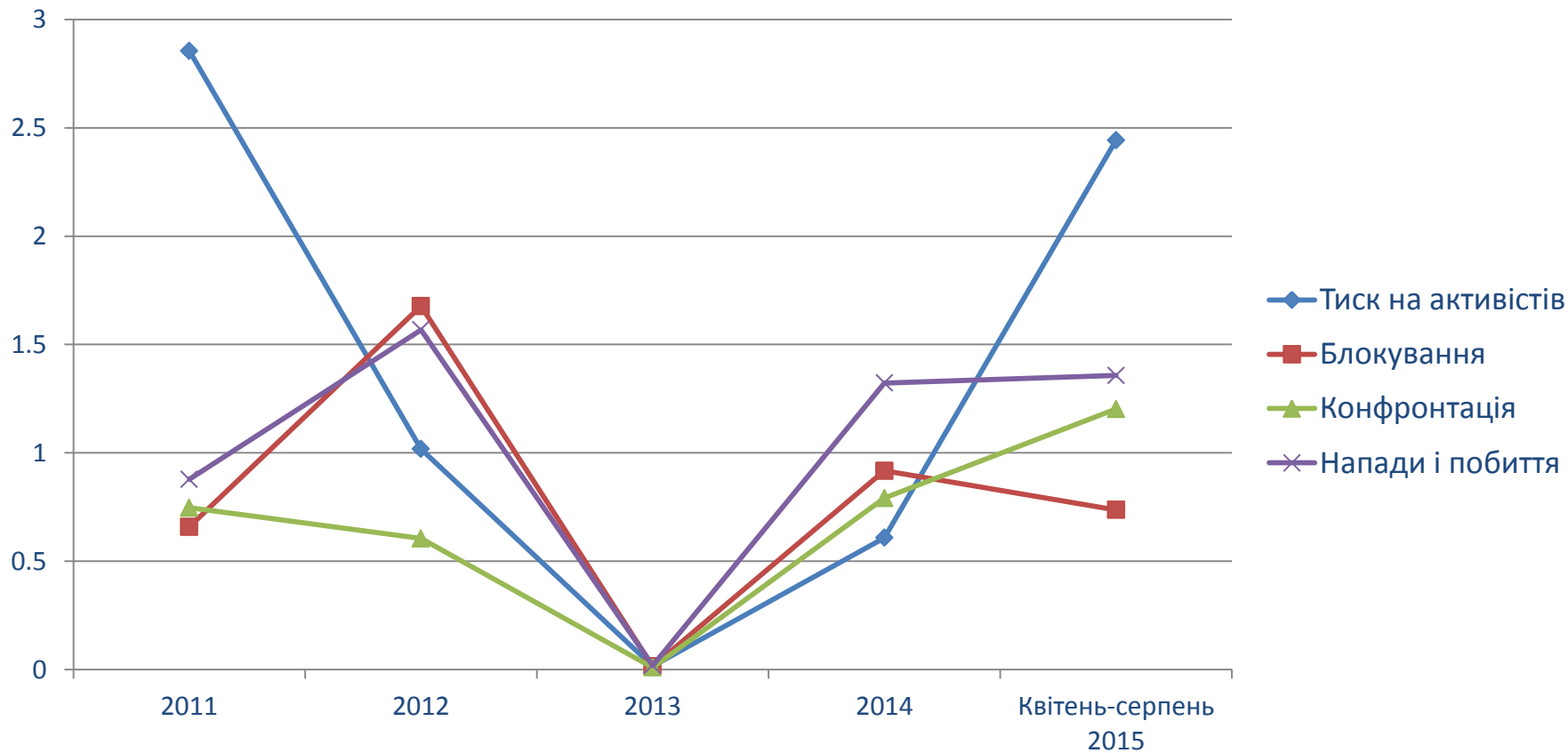

Найпоширеніші форми негативних реакцій у правовому полі (на 100 протестів*)

*Без протестів на підтримку федералізації/відділення за участі ополченців, НЗФ, самопроголошеної влади

Найпоширеніші силові форми негативних реакцій (на 100 протестів*)

*Без негативних реакцій на протести на підтримку федералізації/відділення за участі ополченців, НЗФ, самопроголошеної влади

Форми негативних реакцій

- У квітні-серпні 2015 року найчастішими формами негативних реакцій були кримінальні справи та арешти. На третьому місці – тиск на активістів та учасників протестів.
- Судові заборони, популярні в часи правління Януковича, зараз зустрічаються суттєво рідше, однак зросла частота обшуків та ув'язнень учасників протестів.
- Також у квітні-серпні 2015 року дещо зростає кількість фізичних спроб впливу на протестувальників, таких як конфронтація, напади та побиття.
- Варто наголосити, що різке падіння кількості всіх форм негативних реакцій у 2013 році, яке видно на графіках, пов'язане не зі зменшенням абсолютної кількості цих реакцій, а з безпрецедентною кількістю протестів, яка відбувалася в цьому році.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ТИПОЛОГІЯ ПОДІЙ

Методологія дослідження та типологія подій

Джерела моніторингу

У 2013-2014 р. кодування протестів, репресій і поступок здійснювалося на основі моніторингу щоденних новин більш ніж 190 загальнонаціональних, обласних та активістських сайтів. Повний опис методології проекту, кодувальної схеми та список джерел моніторингу доступні за посиланням <http://cslr.org.ua/ukrainian-protest-andcoercion-data-opis-ta-metodologiya/metodologiya/>, як і бази даних закодованих подій та повних текстів повідомлень за 2013 р.: <http://cslr.org.ua/bazi-prottestnih-podiy-tapovidomlen-2/>

Загальні принципи кодування

Основна одиниця кодування — *протестна подія*, яка визначається за наступними критеріями:

- 1) присутня політична або соціальна вимога чи критика;
- 2) носить характер дії (тобто не є суто вербальною) публічного характеру;
- 3) здійснена групою людей або однією людиною, котрі не входять до органів центральної влади;
- 4) відомо населений пункт на території України, де трапилася подія, і хоча б приблизно відома дата події (з точністю до місяця).

Окрім, протестів до бази вносяться наступні типи подій

- Позитивні реакції на протести (поступки) – практичні дії спрямовані на повне або часткове задоволення вимог протестувальників. Не вносяться обіцянки задовольнити вимоги, але вносяться офіційні накази, постанови, розпорядження спрямовані задоволення вимог протестувальників, незалежно від того, чи були вони в кінцевому рахунку виконані чи ні.
- Негативні реакції на протести (репресії) – практичні дії, спрямовані на перешкоджання або придушення протестних дій, тиск на протестувальників, як у фізичній формі, так і в юридичній, як з боку держави, так і недержавних структур-цілей протесту.
- Інші репресії (початок систематичного кодування з 28 липня 2012) - практичні дії з боку держави або приватних компаній, спрямовані на перешкоджання або придушення критичної або опозиційної соціально-політичної діяльності, яка не підпадає під визначення протестної події.

Кожна подія кодується окремо, навіть якщо вона пов'язана з попередньою, крім деяких надзвичайно типових послідовностей подій . Кодуються тільки події, що *вже сталися* згідно з повідомленням ЗМІ. Однак, кодуються *невдалі спроби протестних дій*, яким завадили правоохоронні органи. Не вносяться протестні дії, скасовані протестувальниками через заборону суду. Багатоденна подія вважається однією подією незалежно від її тривалості.

Типологія подій та уточнення щодо даних

Регіони України об'єднують наступні області:

Центр: Житомирська, Київська, Чернігівська, Сумська, Вінницька, Черкаська, Кіровоградська, Полтавська;

Крим: АР Крим та м. Севастополь;

Схід : Харківська, Дніпропетровська, Запорізька;

Донбас: Донецька, Луганська;

Київ: м. Київ;

Південь : Одеська, Миколаївська, Херсонська;

Захід: Волинська, Рівненська, Львівська, Тернопільська, Івано-Франківська, Чернівецька, Закарпатська.

За **тактикою** ми розділяємо протести на три категорії:

конвенційні – відомі і загальноприйняті форми протесту, які не здійснюють безпосередній тиск на цілі протесту, наприклад, пікети, мітинги, демонстрації, перформанси;

конфронтаційні – протестні дії, що передбачають безпосередній тиск на цілі протесту («пряма дія»), але не супроводжуються завданням безпосередньої шкоди людям або майну, наприклад, блокування, перекривання руху, страйк, голодування;

насильницькі – протестні дії із завданням (або погрозою завдання) безпосередньої шкоди людям або майну, наприклад, побиття або вандалізм.

Уточнення щодо даних

Дані за 2014 рік не включають бойові дії у зоні “Анти-терористичної операції”. Починаючи з серпня 2014 року, з розрахунків даних виключені також всі події на територіях, що контролюються сепаратистами. З березня 2014 року з розрахунків виключені події, що відбуваються в АР Крим та м. Севастополь.

Довідкова інформація та контакти

Центр соціальних і трудових досліджень – створений у 2014 році незалежний некомерційний центр з аналізу соціально-економічних проблем, колективних протестів, трудових відносин і конфліктів. З серпня 2014 року включає команду, яка з 2009 року здійснювала проект моніторингу протестів, репресій і поступок у Центрі дослідження суспільства, але була змушена його покинути через принципові розходження у баченні подальшого розвитку цієї організації.

Наші контакти:

info@cslr.org.ua

+38 050 7019871

(Оксана Дутчак)